

TOVARNIŠKI VESTNIK

LETU: 1. **KRAJSKE INDUSTRIJSKE DRUŽBE** Št. 3.

JESENICE-FUZINE

Ni dosti samo producirati, nego jih je treba tudi prodati!

Pomen električnega gospodarstva za obrate KID

Eno najvažnejših poglavij naše delovne vzajemnosti tvori gospodarstvo električne energije, s katero obstoja in pada procvit celotne podjetnosti

Nadomestitev človeškega dela in napa s pomočjo strojev in z mehanskimi postrojenji, ki jih zahteva nujnost sodobne tehnike in gospodarstva, zahteva zgraditev novih vodosilnih naprav na Jesenicah in v okolici. Trenutno razpolaga naša industrija z vodnimi silami pri normalnem vodnem stanju le do one mere, ki komaj zadostuje instaliranim pogonskim napravam, nikakor pa ni na razpolago rezervne naprave, ki bi nadomestila periode nizkega vodnega stanja. Vsako nameravano povečanje porabe električne energije, tako za izboljšanje storitve kakor tudi za doseg finejših kvalitete naših izdelkov, je že omejeno in onemogočeno, četudi zahteva moderna tehnika, da se kvaliteta dvigne. Svoječasno za jeseniške izdelke niso bili stavljeni pogoji najboljših kvaliteten lastnosti, v zadnjem času pa se stavijo visoki kvalitetni pogoji tudi na običajno trgovsko železo. To se lepo razvidi iz naslednjega enostavnega primera:

Valjana žica za izdelavo podkovic se je prej izdelovala lahko brez posebne pažnje in natančnosti. Ni bilo potrebno nastavljanje določene obračajne hitrosti za progo, nego je bilo mogoče valjati tudi počasneje, da so bili zadnji štiholi bolj hladni in žica trša. Danes pa odjemalci tak neenakomeren izdelek v naprej odklanjajo, zato smo primorani tudi žico za take izdelke valjati pri normalni in enakomerni temperaturi ter pri vedno enakem številu obratov na progi. Za tak enakomeren pogon pa je potrebno, da ima gonilna turbina dovolj vode. V zimskih mesecih je vodno stanje nizko, kar nam onemogoča, da bi mogli ustreči s kvalitetskimi izdelki. Turbine izgubijo na številu obračajev, valjena proga se vrtili počasneje, čas paljanja se podaljša, žica se shladi in izdelek postane trši.

Da je omogočeno valjanje tudi pozimi, pri nizkem vodnem stanju, je KID postavila dve parni turbini s skupnim učinkom 3000 kw. Električna energija, ki je potrebna za pogon, in ki je zamrznjena v vodnih silah, se torej lahko proizvaja tudi iz pare, odnosno iz premoga, toda stroški za to so previsoki. Za proizvodnjo električne energije potom parnih turbin porabimo na Jesenicah dnevno 6 do 8 vagonov premoga, ki se upoštevanja onega premoga, ki se uporablja za naprave v martinarni in v valjarni. Stroški za premog, plače ter porabe na kotlovih napravah in materialijah, stane v hudih in na vodi rečnih zimah lahko tudi več milijonov dinarjev, tako, da pri daljšem pomanjkanju vode ti višji stroški niso več znosljivi. Obrati se morajo reducirati, ali celo uvesti praznovanje. To občutno izgubo na delavskem zaslužku radi praznovanja bo skušala KID odstraniti in bo podvzela korake, da bo pridobila nove vodne sile in, ako bo mogoče, oblast dovolila koncesije, zgradila tudi nove vodosilne naprave za proizvodnjo električne energije. Tudi v obratu samem bomo zgradili še nadaljnje naprave za izkoriščanje odvajalne toplote. To vprašanje bo stavilo na tehnike, ki se bavijo z izkoriščanjem toplote in energije prav v tem letu veliko dela. Povab-

***Kadar ponesrečiš enkrat,
ponesrečiš najhujše, zato
bodi previden tudi tam,
kjer še nihče ponesrečil ni***

Ijeni so vsi sodelavci, tudi iz vrst delavstva, da sodelujejo pri reševanju tega važnega vprašanja. Vprašanje oskrbe z vodo in z električno energijo ni za KID več samo zanimivo vprašanje, nego pomeni življenjsko vprašanje njenega obstanka sploh, kajti ekscentrična geografska lega povzroča na tovarnini že sama visoke izdatke. Da ostanemo pod takimi pogoji možni konkurence, moremo nadomestitev iskati in najti le v izkoristenju našega naravnega bogastva — v vodnih silah.

Kdorkoli izmed sodelavcev najde kake predloge za izboljšanje našega gospodarstva na toploti in energiji, naj jih javi pri svojem obratovodstvu ustno ali pismeno, ali pa na upravo »Tovarniškega vestnika«.

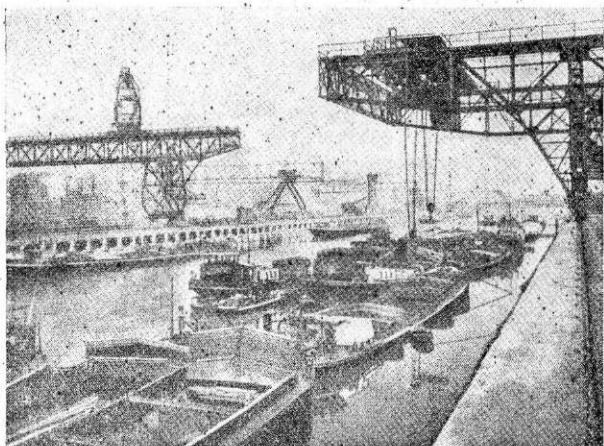
DOBRI IN IZVEDLJIVI PREDLOGI BODO NAGRAJENI!

Vsak posameznik pa lahko pomaga reševati to vprašanje že sedaj s tem, da štedi na potrošnji, da upošteva zadevne predpise, ki so namenjeni čuvanju naše tako važne in nujne energije:

1. Zapirajte vrata in okna, da prostorov ni treba greti po nepotrebnem!
2. Čuvajte in zapirajte parne napeljave.
3. Pozorno opravljajte vsa gorišča, da premog polno zgori. Pepel ne sme biti črn nego svetlorumen.
4. Ne pustite motorjev, da tečejo prazni, nego jih odklopite.
5. Štedite z lučjo. Nepotrebne žarnice ugasnite.

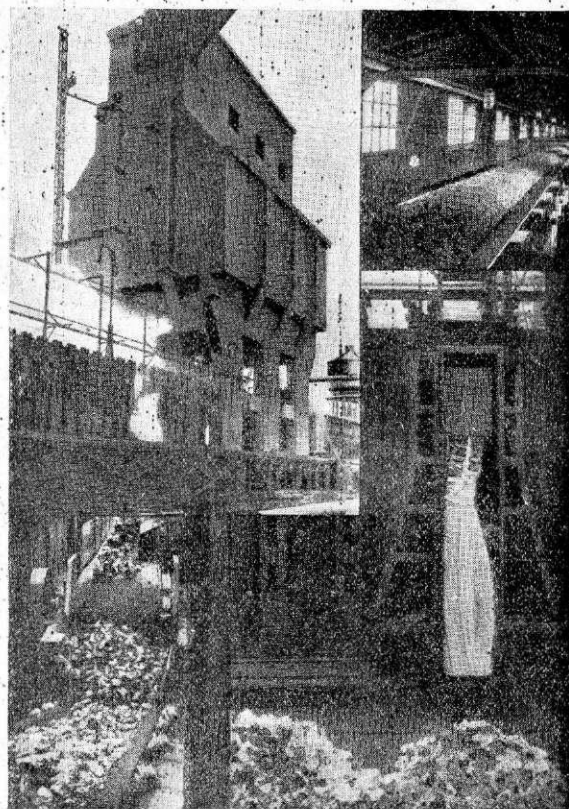
Zakaj so inozemske železarne tako močne in poceni?

a) Po obratih tečejo transportni trakovi in izvršujejo vsa pomožna dela;

b) tik ob tovarnah čakajo plovne reke in nudijo poceni prevoz.

✱

Stanovanjska akcija KID

Pokrenimo gradbeno akcijo za doseg lastnih domov — ličnih eno- ali dvostanovanjskih hišic. Dvigniti hočemo zavest družinskega doma, zato odsvetujemo kasarniške zgradbe s kolektivnimi stanovanji, ki jemljejo mir in udobje

Nihče ne more reči, da se na Jesenicah in v najbližji okolici v zadnjih 10 letih ni gradilo, mogoče prav nikjer toliko, kolikor ravno na Jesenicah, — ali vse to ni doosti pomagalo, na Jesenicah stanovanj še vedno primanjkuje. Temu dejstvu ne more nihče ugovarjati, posebno pa bodo to potrdili oni naši delavci, ki že leta in leta prosijo za stanovanje, a ga ne morejo dobiti iz enostavnega razloga, ker stanovanj ni. — Naši delavci plačujejo draga (za Jesenice skoro predraga) stanovanja, vendar je veliko onih, ki bi morda stanovanje še dražje plačali, pa ga dobiti ne morejo.

Delavec gradi lastni dom

Mnogo naših delavcev je napravilo enostaven račun: toliko plačam vsako leto za stanovanje, toliko bi me stala lastna hišica, toliko sem si že prihranil, malo dobim morda posojila, morda dobim ceno stavbišče, odloči se, in ni mu žal. Napravili so tako kot so mislili, dobili so stavbišče za malenkostno odškodnino, dobili so tudi brezobrestno posojilo in tako imajo mnogi od onih, ki so pravilno mislili in dobro računali, svoje domove, nekateri prav lične in ukusne hišice — brez da so se pri tem premočno zadolžili.

Vendar je bilo takih pametnih delavcev še premalo, vedno še prihajajo prošnje za stanovanja. In vendar ne gre prosilcem samo za to, da dobe službeno stanovanje, gre jim predvsem za to, da stanovanje sploh dobe, ker so, ali skoro na cesti, ali so v pretesnem sta-

novanju, ali pa se jih radi prevelikega števila družinskih članov dobesedno preganja.

Upravni svet KID je sklenil pristopiti k izboljšanju tega položaja in poziviti stanovanjsko akcijo.

Delavski domovi naj bodo lepi

Praksa je pokazala, da ne kaže graditi velikih stanovanjskih kasarn. Te prvič v higienskem oziru niso popolnoma neoporečne, drugič pa so v hišah, kjer stanuje preveč ljudi, na dnevnem redu večni prepiri med strankami. Gradijo naj se eno — kvečjemu dvostanovanjske hišice, obstoječe iz dveh sob, ene male sobice, kuhinje, shrambe in pritiklin. Vsako tako stanovanje naj bi imelo najmanj 600 m² stavbnega prostora, tako da ima družina primeren prostor okoli hišice in potreben prostor za vrt. — Jasnopa je, da za take stavbice ni prostora v centru mesta, temveč bi se morale graditi na periferiji mesta ali v bližnji okolici kraja samega. Stavbišča naj bi bila v najbližji okolici železnice ali glavne ceste. — KID in morda tudi drugi posestniki, posebno srenjski odbori upravičenih posestnikov imajo taka stavbišča v dovoljni meri na razpolago, tako sama KID na Plavškem travniku, na Blejski Dobravi, Podmežaklju, Kurji vasi in Sv. Križu, deloma nekaj tudi na Javorniku in Koroški Beli.

Na Plavškem travniku bi lahko nastalo celo novo mesto ali naselbina. Na njem je prostora, če bi se dalo interesen-

tom na razpolago stavbišča v izmeri 30 × 20 m², za najmanj 200 stavbišč. Hišice ne bi smele izgledati kot škatlice za cikorijo ali za cigarete, moralo bi se jih graditi po enotnem slogu, lično, za oko prijetno, tako, da bi tudi v arhitektonskem pogledu bile popolnoma zadovoljive in neoporečne. Zidanje takih enotnih hišic bi mnogo pocenilo, če se vse potrebno izdela strojno — enako, tako n. pr. ostrešni stol, vrata, okna, peči, štedilniki, razna kleparska dela itd., druga je cena, če se dela za vsako stavbo v drugi izmeri in po samo par komadih; znatno ceneje je, če se naroči par sto ali tisoč komadov skupaj. Napravili bi se vodovod, kanalizacija, elektrika itd. Železniško upravo bi se zaprosilo, da neposredno v bližini napravi malo železniško postajališče in s tem omogoči hiter prihod ali odhod iz kraja v kraj. Postajališče bi služilo samo tej delavski koloniji.

Na sončni Blejski Dobravi

Isto bi bilo na Blejski Dobravi; na zemljišču, kjer je stala bivša tovarna elektrođ, in na zemljiščih okoli nje, bi se dalo tudi postaviti 100 takih hišic, stavbišča bi bila prav tako ca. 600 m² velika. Tudi tu bi se zgradile hišice v slogu, kakor na Jesenicah. Kraj bi bil posebno primeren za delavce, ki so zaposleni na Javorniku, in ker je postala tudi izgrajitev mostu iz Blejske Dobreve na Javornik čez Savo že skoro definitivna.

Na stavbiščih Podmežaklja in Kurje vasi bi se dalo postaviti 100 hišic, pri Sv. Križu ca. 20, na Javorniku in v Koroški Beli pa tudi še kakih 50. Tako bi se lahko samo na stavbiščih, ki jih ima na razpolago KID, dalo postaviti skoro 500 novih hišic.

KID takih hišic ne bi gradila sama, temveč prepušča iniciativo za to svojemu

delavstvu. Delavstvo samo naj pristopi k načrtu za izvedbo te akcije. Koristi od tega bo imelo delavstvo samo. Dalevec naj si hišico sam postavi in naj bo tudi sam njen lastnik. V njej naj se izživlja, v njej bo preskrbljen tudi za stara leta, ko ne bo mogel več delati, v njej naj uživa sadove svojega trpljenja in življenja. V njej naj tudi dočaka konec svojih dni, s prijetno zavestjo, da je preskrbel onim, ki so ostali za njim, lastno ognjišče, lasten dom, iz katerega ga ne more nihče več pregnati. To je glavni vzrok in glavni povod, da prepušča podjetje svojemu delavstvu iniciativo za zgraditev lastnega doma.

Pozivamo delavstvo in nudimo

Upravni svet KID bo dal na razpolago svojemu delavstvu stavbišče za

malo odškodnino, dal bo graditeljem brezobrestno posojilo v različnih višinah, ki ga bo graditelj v malih obrokih vračal, dal bo na razpolago razen stavbni material po primerno znižanih cenah. — Eventualno bo podjetje poskrbelo za primerno stavbeno nadzorstvo in izdelalo potrebne načrte za enotne stanovanjske hišice.

Da bi podjetje lahko dobilo pregled vseh onih interesentov, ki si žele postaviti lastno ognjišče, naj se vsi oni, ki se za to zanimajo, javijo v pisarnah svojih obratovodstev (pri računovodji), kjer bodo izpolnili potrebne stanovanjske vprašalne pale. — Takoj, ko bo podjetje imelo točen seznam interesentov, se bo pristopilo k izvedbi stanovanjske akcije.

Pozivamo vse naše dobromisleče delavstvo, da se te stanovanjske akcije oprime, — za svojo in njihovih svojcev boljšo bodočnost. — Srečno!

***Napisi Te opozarjajo,
kjer Te ne morejo,
začni misliti sam!***

pravi, da bo samo groba progla vzela v svoj produkcijski program izdelke s prodajno močjo 200.000.000 dinarjev letno. Sama železarna v Zenici bo dobavljala nad 72% vsega valjanega železa in jekla, ki ga država potrebuje. Na obstoječe železarni in na uvoz bo odpadlo le 28% potrebščin državne potrošnje.

Tovarna žice in žebeljev je bila stavljena v obrat šele zadnje leto. Ta oddelek izdeluje vseh vrst žic, žebeljev in bodeče žice. Žica se vleče v štirih objektih.

Težka progla, ki se pravkar postavlja, bo izdelovala sledeče profile železa in jekla:

okroglo železo 80 do 250 mm,
kvadratno železo 80 do 180 mm,
ploščnato železo 200 do 400 mm šir.
ogelno železo 120 do 200 mm višine,
U-železo 150 do 300 mm višine,
T-železo 130 do 340 mm višine,
I-železo 180 do 400 mm višine,
železniške tračnice 18 do 50 kg/m,
tramvajске tračnice do 180 mm višine,
groba in srednja pločevina od 2 mm naprej.

fini pločevina od 0,7 mm naprej,
polfabrikati 80 do 200 mm,
platine 200 do 300 mm širine.

Zeniška železarna prične obratovati konec letošnjega leta.

Nova moderna železarna v Zenici

Tisti, ki bi pod tem naslovom pričakoval kak napad, kakor je to običajno v mnogih listih in revijah, ko se omenjajo slovenske železarnе, se moti. Mi ne smatramo podjetništva za nikako pokrajinsko ali politično borbo, nego kot važno gospodarsko panogo ljudskega in državnega blagostanja, pa naj se potem izvaja na katerem koli kraju naše države. Ako pišemo o Zenici, pišemo to kot glasilo železarskega gospodarstva

Vsi naši listi in vse gospodarske revije so poročali o stot milijonskih investicijah, ki jih je država odstopila za modernizacijo in zgradbo veleželezarnе v Zenici. Gre tu za zgradbo velike tvornice, ki bo izdelovala vse železarske proizvode do kapacitete 180.000 ton letno (KID le okrog 70.000 ton) in je gradbeni in strojni material že naročen iz Nemčije. Nedavno je bil izvršen tudi razpis za carinjenje 1000 vagonov tega materiala, ki prispe iz Kruppovih tvornic. Ves ta gradbeni program je bil na široko razpravljan od strokovnjakov in tudi od nestrokovnjakov. Prav ti nestrokovnjaki, ki nimajo in ne morejo imeti pravega vpogleda v železarsko gospodarstvo, so smatrali, da so naročeni, da pišejo kakor koli, samo, da bo reklama, so v svojem neznanju povzročili, da je v tistih odstavkih bila slovenska industrija tako zelo napadena in da so bile iznešene trditve, ki so nazorno kazale, da je pri sestavi sodeloval nepoznavalec in se je vznemirjen nad tem, da je povabljen za reklamo, večkrat zaletel. Za tiste, ki razumejo gospodarstvo, je plehka reklama okrog resne misli zgradbe nove železarnе v Zenici kazala resno tendenco, da gre samo za borbo proti Sloveniji. Končno so organizirani napadi na našo staro železarno ponchali, najdejo pa se še tu in tam ambicije, ki jim naš obstoj ni pri srcu in ki pozabljajo, da stojimo tu kot najstarejša železarska industrija naše zemlje.

Štev. 35 »Jugoslovenskega gvozdarja« prinaša na 3. strani strokovni sestavek o modernem postrojenju železarnе v Zenici. Sestavek omenja letno produkcijo in

**»Šarž« v
marfinarni**

**največja in najstarejša
naše železarnе**

Ogled inozemskih železarskih tvornic

Nameščenci in delavci KID na študijskem potovanju po Avstriji, Češki in Nemčiji

(Nadaljevanje.)

Hahn-ove železarne v Bohuminu. Tik ob tromeji Češke, Poljske in Nemčije leži še na češkoslovaških tleh stara železarna, ki je najbolj poznana kot izdelovalnica cevi. V novejšem času pa se tvornica bavi veliko z izdelovanjem ogrevalcev za centralno kurjavo. Železarna ima lepo lego, na prostorni ravnini med Ostravico in Odrom, ki opravljata cenjen promet. Je to slika šlezjske ravnine, ki hrani v sebi žile rudnih bogastev. Krasen je pogled po tej severni zemlji, ki je posejana z industrijskimi dimniki, tu in tam ob močvarah pa že stopicajo elegantne gališke štoklje in sivce čaplje. Zelo izrazito diši tu meja, četudi so Čehi gledali, da so meje zelo ostro rezali. Sem iz Poljske vpliva bister jud, dol iz Nemčije pa je segla že reklama, polna lepih besed, apelov in povelj, ki pozivajo v četverored. Ni čudno, saj je do poljske meje le 12, do nemške pa 30 minut z električno železnico. To mejo nekako podzavestno čuti tudi železarna, četudi ta čuti na zunaj prikrija. Človeku se nehoti zdi, da bo železarna vzela kmalu palico v roke in odpo-

bstoječih napravah. Časovne študije se izvršujejo povsod po obratu. Sposobnost vodstva obratov je vidna tudi v tem, da izdclujejo obrati na starih napravah kvalitetne izdelke. Železarna ne vzdržuje skoro nobenih institucij. Opustila je celo kazino in delavske jedilnice. Vse se je usmerilo za delom, samo za delom.

samo stroji, tračnice pa bo Zenica potem že sama izdelovala. To kot dopolnilo zadnji notici.

Savez metalne industrije v Beogradu je pokrenil akcijo za zaščito domače industrije. Kot običajno, se je hotela poveriti zgradba železniške proge Valjevo-Čačak francoski družbi, ki bi potem uvozila carine prost material iz Francije. Savez predlaga, da se to ne dovoli, da se ne da carine prost uvoz. Podpreti je treba domačo industrijo in misliti na Zenico, ki bo morala tudi nekaj delati. Proga pomeni javno delo, javna dela pa so namenjena, da povzdignejo domačo delavnost.

Italijanska avtoindustrija v Jugoslaviji. Veliko avtoindustrijsko podjetje »Fiat« iz Italije je stavilo ponudbo naši državi, da zgradi tu svojo tvornico. Ponudba se proučuje na odločilnih mestih. Mogoče je, da dobimo v najkrajšem času tvornice avtomobilov tudi pri

Opozori svojega tovariša, ako vidiš, da neprevidno ravna!

Velike redukcije so vplivale vsestransko, tisti, ki so še ostali, čuvajo delo. Bohuminska železarna zadivi s svojimi izredno lepimi izdelki, ki kažejo, da vlada v podjetju veselje do dela, ne more pa skriti nevarnosti, ki grozi, da bo na mestu sedanje železarne zopet pričela rasti gališka trava, ki sega že sedaj čisto do tovarniškega plotu. Ogled bohuminske železarne, takoj po izhodu iz železarskega kolosa v Vitkovicah, ne nudi strokovno

nas. Fiat ima v Italiji 27 tvornic, dve veliki pa v Rusiji. Po »Jugoslovanskem kurirju«.

Izboljšanje gospodarstva — se izpričuje tudi s povečanjem državnih dohodkov. V tem pogledu vidimo, da so se državni dohodki pretekli november povečali in presegajo 107,4 milijone dinarjev predvideni proračun. Pretekli november kaže, da je v zadnjih 5 letih najboljši v pogledu državnih dohodkov. Ti so znašali:

November leta:	Din
1932	906,000.000
1933	885,000.000
1934	915,000.000
1935	939,000.000
1936	967,000.000

Nepričakovani trenutek često srečo uničuje, zato bodi previden!

tovala nekam drugam. Našemu obiskovalcu je tu zadišalo po naši Dobravi, ki je bila nova, a se je morala tudi umakniti razmeram.

Železarna zaposluje nad 1500 delavcev. Na prvi pogled je videti, da vlada jo med podjetjem in delavstvom najboljši odnosi, nekako mnogo bolj tesni in pristrčni kot v moderni sosedni vitkoviški železarni. Velike cvarne, valjarne in izdelovalnice pločevine ne kažejo tiste modernizacije, kot jo narekujejo razmere, zato zaposlitev tudi ni trajna, nego periodična, po naročilih. Slutnja, ki jo zapazi količkan razsoden obiskovalec in ki visi nad tem obratom, se razblini v nič prav v spoznanju močnega in iskrenega sodelovanja med podjetjem in delavstvom. Ta mir in ta zavest dela omogočata podjetju, da obratuje v sosesčini skoro največje evropske železarne — Vitkovic in da obratuje s tendenco novega pogona tudi proti morebitnim namenom lastnikov, da opustijo obrat na tem mestu, ne radi meje, nego radi tega, ker jim tak obrat drugod veliko več nudi. Vidi se pomanjkanje novih investicij in popravi, sposobni direktor pa celi rane s tem, da uvaja racionalizacijo na

takih pridobitev, da bi jih bilo potrebno omeniti, nudi pa priliko misli, ki so v podjetništvu prav tako važne. (Dalje.)

Gospodarske zanimivosti

Razstava našega lesa v Parizu. Minister za šume in rude g. Dura Janković je izdal odredbo, da se naša država udeleži svetovne razstave v Parizu. Izdelan bo lep lesen paviljon v narodnem stilu, kjer bodo razstavljeni lesni izdelki. Naš les tvori veliko izvozno postavko države, zato je taka propaganda potrebna.

Obvestila

Bistvena prednost nove kolektivne pogodbe napram prejšnji pogodbi je važno določilo, da je zajamčena spodnja meja zaslužka, tako, da znaša minimalni akordni zaslužek minimalno mezdo + 15 %.

GASILSKI ČETI KID JESENICE IN JAVORNIK prirediti v soboto, dne 23. t. m. ob 20. uri v vseh prostorih Sokolskega doma na Jesenicah svoj običajen vsakoletni predpustni ples. To pot pod geslom »Vožnja čez ekvator«.

Notranji prostori Sokolskega doma bodo ta večer spremenjeni v prostore parnika, ki plove preko oceana, tem primerna bo tudi vsa dekoracija. Udeleženci prireditve se bodo za eno noč preselila s suhega na morje. Potniki iz vseh delov sveta bodo ob raznoliki zabavi preživeli nekaj prijetnih, nepozabnih uric.

Dober sloves prireditve gasilskih čet KID naj bo jamstvo, da se bodo udeleženci te pri-

Zdravje je bogastvo, varuj se nezgod!

Prospeh Zenice. V zvezi z državno investicijo za železarno v Zenici se veča tudi mesto samo. Sedaj šteje Zenica 11.000 prebivalcev. Povečana bo elektrarna in plinarne, za kar bo pri narodni banki odobreno posojilo 4.000.000 dinarjev. Ko bodo stopila v obrat nova postrojenja, bo železarna zaposlila do 3000 delavcev.

Nemške železarne prezaposlene. Naš nedavno naročeni material za Zenico so nemške železarne za izdelek tračnic obljubile dobaviti šele za mesec januar 1938, ker so prezaposlene. Tako je prišlo do tega, da se tam naročijo

reditve tudi letos kar najbolj zabavali in pozabili ob dobri in neprisiljeni zabavi svoje vsakdanje skrbi.

Gasilski četi vabita vse, ki so dobre volje, na svojo predpustno zabavo. -r.

Popravi: V prvi številki našega vestnika je tiskarski škrat spremenil v podlistku: »Rod za rodom...« besedo savske jame v tereške in v koroške jame. Domače bregove pa je napravil za deroče. Prosimo, da nam napake oprostite.